भारतीय परिषद कायदा 1861 काय आहे?

देशाच्या प्रशासनात भारतीयांच्या सहकार्याची आवश्यकता पूर्ण करण्यासाठी ब्रिटिश संसदेने भारतीय परिषद कायदा 1861 सादर केला. या कायद्याच्या आगमनाने, सरकारचे अधिकार पुनर्संचयित केले गेले आणि व्हाईसरॉय कौन्सिलचे पोर्टफोलिओ समाविष्ट केले गेले.

- 1861 च्या भारतीय परिषद कायद्यात अधिकारांच्या विकेंद्रीकरणाची संकल्पना मांडण्यात आली.
- भारतीय परिषदेचा कायदा 1861 हा युनायटेड किंगडमच्या संसदेने लागू केला होता, ज्याने भारताच्या कार्यकारी परिषदेचे पोर्टफोलिओ प्रणालीवर चालणाऱ्या मंत्रिमंडळात रूपांतर केले.
- मंत्रिमंडळात सहा सामान्य सदस्यांचा समावेश होता ज्यांनी कलकत्ता सरकारमधील गृह महसूल, कायदा, वित्त आणि सार्वजनिक बांधकाम यासारख्या वेगवेगळ्या विभागांची जबाबदारी घेतली होती.
- सन 1833 च्या सनद कायद्यानुसार, ब्रिटीश संसदेने विधानसभेचे अधिकार परत घेतले. 1861 च्या इंडियन कौन्सिल ऍक्टच्या आगमनाने, सर्व अधिकार पुनर्संचयित केले गेले. म्हणून, हा कायदा भारताच्या घटनात्मक प्रतिष्ठेसाठी एक आवश्यक महत्त्वाचा खूण आहे.
- 1861 च्या इंडियन कौन्सिल कायद्याने भारतीयांना कायदा बनविण्याच्या प्रक्रियेत भाग घेण्याची परवानगी दिली. या तरतुदीबाबत व्हाइसरॉयने बनारस आणि पतियाळा येथील सर दिनकरराव महाराजांना नामनिर्देशित केले.
- 1861 च्या इंडियन कौन्सिल कायद्यान्वये, आणीबाणीच्या काळात विधान परिषदेची सहमती न मागता अध्यादेश जारी करण्याचा अधिकार व्हाइसरॉयला प्रदान करण्यात आला होता.
- या अध्यादेशांचा कार्यकाल फक्त 6 महिन्यांचे ठरविण्यात आले.

भारतीय परिषद कायदा 1861 चा इतिहास (History of Indian Council Act 1861)

1857 च्या उठावाने ब्रिटिश साम्राज्याला हादरा दिला. यामुळे त्यांना प्रशासनात भारतीयांची मदत घेणे भाग पडले.

- भारताच्या भूभागावर पूर्ण नियंत्रण ठेवल्यानंतर, ब्रिटीश संसदेने प्रशासकीय आणि विधायी संरचनांमध्ये फेरबदल करण्याचा निर्णय घेतला. म्हणून, 3 कायदे पारित केले गेले: 1861, 1892 आणि 1909.
- भारतीय परिषद कायदा 1861 हा भारताच्या संविधान आणि इतिहासातील एक अतिशय महत्त्वाचा मानदंड आहे.

भारतीय परिषद कायदा 1861 ची वैशिष्ट्ये (Features of Indian Council Act 1861)

अधिक चांगल्या प्रकारे समजून घेण्यासाठी भारतीय परिषद कायदा 1861 च्या तरतुदी पहा.

- 1861 चा भारतीय परिषद कायदा महत्त्वपूर्ण होता. भारतीयांना विधिमंडळ प्रक्रियेत सहभागी करून एक प्रातिनिधिक संस्था निर्माण केली.
- लॉर्ड कॅनिंगने आपल्या विस्तारित परिषदेचा भाग म्हणून काही भारतीयांना अशासकीय सदस्य म्हणून नामनिर्देशित केले. पुढे, त्यांनी तीन भारतीयांना त्यांच्या विधानपरिषदेवर नामनिर्देशित केले: बनारसचे राजा, पटियाला आणि सर दिनकर राव.
- 1861 च्या इंडियन कौन्सिल कायद्याने मुंबई आणि मद्रास अध्यक्षांच्या अधिकारांचे विकेंद्रीकरण करण्याची प्रक्रिया सुरू केली.
- 1861 च्या इंडियन कौन्सिल कायद्यात बंगाल, उत्तर-पश्चिम प्रांत आणि पंजाबमध्ये अनुक्रमे 1862, 1886 आणि 1897 मध्ये नवीन विधान परिषद स्थापन करण्याच्या तरतुदी होत्या.
- व्हाईसरॉयला कौन्सिलच्या सोयीस्कर व्यावसायिक व्यवहारांसाठी नियम आणि आदेश बनवण्याचा अधिकार देण्यात आला होता.

- लॉर्ड कॅनिंग यांनी सरकारमध्ये एक पोर्टफोलिओ प्रणाली सुरू केली जिथे परिषदेचे सदस्य सरकारच्या एक किंवा अधिक विभागांचे प्रभारी बनवले गेले. कौन्सिल आणि विभागांच्या वतीने कोणताही आदेश जारी करण्याचा अधिकार व्हाईसरॉयला होता.

भारतीय परिषद कायदा 1861 ची कारणे (Reasons for the Indian Council Act 1861)

1857 च्या स्वातंत्र्ययुद्धानंतर संसदेतील ब्रिटिश अधिकाऱ्यांना त्यांच्या सहभागाशिवाय भारतात सरकार स्थापन करण्यात अडचण जाणवली.

- 1833 च्या कायद्याने कायद्याचे केंद्रीकरण केले; चार प्रांतात प्रत्येकी एकच प्रतिनिधी होता. सन 1833 च्या सनद कायद्याने कायद्याचे केंद्रीकरण केले. तेव्हा केंद्र सरकारला संपूर्ण देशासाठी कायदे करण्याचा अधिकार होता.
- सन 1853 च्या सनद कायद्याने स्थापन केलेल्या विधान परिषदेचे हे काम खूप हवे होते. कंपनीने स्वतःसाठी सर्व कार्ये आणि विशेषाधिकारांचा दावा केला.
- तसेच, अनेक वेळा, कंपनीने पूर्ण स्वायत्तता आणि स्वतंत्र कायदेमंडळ असल्याप्रमाणे वागण्याचा प्रयत्न केला. या मानसिकतेतून ते अनेकदा इंग्लंडला माल पुरवण्याची साखळी तोडतात.
- भारतातील कंपनीची ही बेलगाम हुकूमशाही थांबवण्यासाठी ब्रिटिश संसदेने इंग्लंडमधील अधिकाऱ्यांची बैठक बोलावली. भारत आणि ब्रिटनच्या सरकारांशी सर्वसमावेशक चर्चा केल्यानंतर, इंडियन कौन्सिल कायदा मंजूर करण्यात आला आणि कंपनी बंद करण्यात आली.

भारतीय परिषद कायदा, 1861 चे गुण (Merits of the Indian Council Act, 1861)

1861 चा इंडियन कौन्सिल कायदा हा भारतीय संविधानाच्या इतिहासातील एक मोठा बदल होता.

- भारतीय कौन्सिलच्या कायद्याने गव्हर्नर जनरलच्या कौन्सिलची रचना कार्यकारी आणि विधायी हेतूने बदलली.
- भारतीयांना त्यांचा दृष्टिकोन मांडण्याची आणि प्रशासकीय प्रक्रियेत सक्रियपणे सहभागी होण्याची मुभा होती.

byjusexamprep.com